

References

1. Visshee obrazovaniye v XXI veke: podhodu I prakticheskiye meru // Vsemirnaya konferenciya po visshemu obrazovaniyu "Na puti k "povestke dnya na XXI vek" v oblasti visshego odrazovaniya. – Paris, 5–9 oktuabrya, 1998.
2. Guravskiy V. S. Visha osvita yak chinnik dergavotvorenniya I kulturi Ukraini / V. S. Guravskiy. – K.: Vidavnistvo DIM "InYure", 2003. – 416 s.
3. Medvid L. A. Istiriya nacionalnoi osviti I pedagogichnoi dumki v Ukraini: navch. pos. / L. A. Medvid. – K., 2003. – 335 s.
4. Obrazovaniye, kototoye mi mogem potaryat / Pod. red. V. A. Sadovnichego. – M.: MGU, 2002. – 288 s.

Сипакова О. А.

Психологические особенности воспитания студентов: ценностные ориентиры

В статье осуществлено попытку определения сущностных особенностей воспитания ценностных ориентиров современного студенчества. Рассматривается значение культуры, проблема личностного образца и профессионального воспитания в формировании мировоззренческих ориентиров личности. Источников – 4.

Ключевые слова: личностный образец, профессиональное воспитание, способность к саморазвитию.

Sipakova O. A.

Psychological features of education of students: are the valued reference-points

The attempt of determination of meaningful features of education of the valued reference-points of modern student is carried out in the article. The value of culture, problem of personality standard and professional education, is examined in forming of world view reference-points of personality. Sources - 4.

Key words: personality standard, professional education, ability to self-development.

Сіпакова Ольга Анатоліївна – студентка Інституту післядипломної освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ.

УДК 159.923.33:316.6

Склярук А.В.

СІМЕЙНІ ТА ДІТОРОДНІ ОРІЄНТИРИ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

У статті наведені деякі результати досліджень, що стосуються ціннісних орієнтирів молоді, сімейних та дітородних цінностей сучасної молоді, сприйняття молоддю батьківських ролей. Зазначено, що сімейні орієнтири мають значну перевагу над дітородними. Зауважено, що функції сім'ї, які мають велике соціальне значення (репродуктивна функція та виховна) поступаються місцем іншим функціям (господарсько-побутовій, економічній, емоційній, сексуальній та іншим). Доводиться, що виконання сім'єю її функцій має велике значення не лише для членів сім'ї, але і для суспільства в цілому. Джерел - 3.

Ключові слова: сімейні цінності молоді, функції сім'ї, батьківські ролі, проблемна сім'я, ціннісні орієнтири молоді.

Постановка проблеми. Сім'я є одним з найбільш древніх і стійких соціальних інститутів, за допомогою, якого створюються найважливіші умови життєдіяльності людини. Але, в той же час, функціонування інституту сім'ї спрямоване на підтримку і постійне виробництво системи соціетальних цінностей конкретного суспільства. Сім'я підтримує культурну безперервність суспільства шляхом передачі культурного спадку наступним поколінням; здійснює соціалізацію молодого покоління, шляхом введення його до норми спільного життя та навчаючи механізму конформізму суспільного життя.

Поява інституту сім'ї була зумовлена, в першу чергу, потребою суспільства у відтворенні населення, в народженні і вихованні дітей, а також в упорядкуванні сексуальних відносин і зв'язків. Реалізація цих суспільних потреб призвела до появи нових функцій і дій інституту сім'ї. Виникли інститути

287

шлюбу і спорідненості, що регулювали взаємовідносини між чоловіком і жінкою, батьками та дітьми.

Практичне значення збереження такого типу відносин між людьми, якими є сім'я, полягає в тому, що сімейна життєдіяльність тісно вплетена в соціальну реальність і стан соціального інституту сім'ї є одним з важливих індикаторів соціальної стабільності всієї суспільної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У соціальній психології існує кілька визначень сім'ї, що відображають різні точки зору щодо важливості, достатності та змісту зазначених базових відносин. Так П. Сорокін під сім'єю розуміє "легальний союз (часто довічний) подружжя, з одного боку, союз батьків і дітей, з іншого, союз родичів і свояків, з третьої" [1]. За Я.Щепаньським, "сім'я - це група, що складається з осіб, пов'язаних відносинами подружжя і відносинами між батьками та дітьми" [2]. А.Г. Харчев доповнює подружні і батьківські відношення "спільністю побуту і взаємною моральною відповідальністю"[3]. Деякі автори розуміють під сім'єю комплекс взаємодій, взаємовпливів, досвіду, норм і цінностей, переданих і засвоєваних в ній. У ряді випадків визначають сім'ю просто як групу осіб, які люблять один одного і піклуються одне про одного. Сім'я – складна система взаємовідносин. Кожний член в якій займає певне місце, виконує певні функції і своєю діяльністю задовольняє як свої потреби, так і потреби інших членів та підтримує взаємостосунки з ними. Саме з виконання чи невиконання своїх функцій пов'язані порушення чи реалізація прав кожного конкретного члена сім'ї.

Узагальнюючи наявні в сучасній літературі визначення сім'ї можна говорити про те, що сім'я являє собою об'єднання (сукупність, групу) людей, які пов'язані між собою одним з 3-х видів відносин: споріднення, шлюбу, породження; а також спільністю побуту і взаємною відповідальністю за виховання дітей.

Мета дослідження – виявити і проаналізувати сімейні та дітородні орієнтири сучасної молоді.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Сьогодні у молоді України сформовані достатньо високі сімейні та дітородні орієнтири. В рамках соціально-психологічного дослідження «Девіація в житті сучасної молоді Запорізької області» досліджувалися ціннісні орієнтації молоді. Для більшої третини молодих людей, за результатами цього дослідження, сім'я та виховання дітей представляє найбільшу цінність у житті. А кожна друга молода людина асоціює «добре життя» з дружньою родиною та дітьми.

Але не зважаючи на це, інститут сім'ї по відношенню до своїх соціальних функцій (виробництво системи соціальних цінностей, передача культурного спадку наступним поколінням, здійснення соціалізації молодого покоління та ін.) перебуває в досить напруженому стані. Про це свідчить велика кількість проблемних родин, сімей які перебувають в складних життєвих обставинах, неблагополучних сімей, сімей, де трапляється насилля, та інших які не можуть адаптуватися до реалій сьогодення, не розуміють, не приймають та не передають наступним поколінням соціальні цінності та орієнтири, які б дозволяли бути цим сім'ям соціально успішними. За результатами іншого проведеного у 2011 році соціально-психологічного дослідження «Сучасна сім'я Запорізької області. Соціально-психологічний портрет», в рамках якого вивчалися ціннісні орієнтири проблемних та благополучних сімей, опитані з проблемних сімей цінують розвиток, освіту, кар'єру та професіоналізм значно нижче чим високий заробіток (діаграма 1). Загалом вони не розуміють що підвищення заробітку є результатом розвитку. Проблемні сім'ї психологічно орієнтовані на усвідомлювану ними «проблемність», а не на пошук можливостей її подолання. Основу проблемності, в таких випадках, складає протиріччя між очікуваннями та уявленнями про досягнення поставлених цілей.

Проблемність сім'ї в соціально-психологічному дослідженні оцінювалася за 5-бальною шкалою за чотири показники: 1) матеріальний стан; 2) суспільне самопочуття сім'ї; 3) стан здоров'я сім'ї та її членів; 4) особливості психологічної атмосфери у сім'ї.

У дослідженні взяли участь 800 респондентів – мешканців Запоріжжя і Запорізької області. Вибірка квотна за статтю і віком. На підставі отриманих емпіричних даних було виокремлено дві групи сімей. У першу групу («благополучні») увійшли респонденти, які оцінили становище своєї сім'ї за всіма запропонованими показниками як «середнє» і «вище за середнє». У другу групу («проблемні») увійшли респонденти, які щонайменше за двома показниками з чотирьох оцінили становище своєї сім'ї як «нижче за середнє» та «низьке».

Рис. 1. Діаграма середніх коефіцієнтів значущості цінностей та їх реалізації у опитаних із благополучних та проблемних сімей (коефіцієнт може набувати значення від -1 до 1)

На сьогодні не існує загальноприйнятих та добре всім відомих соціальних орієнтирів та цінностей, за передачу яких наступним поколінням відповідала б сім'я. У Концепції державної сімейної політики, схваленій Постановою Верховної Ради України від 17. 09. 1999 р. № 1063 – 14, визначено, що в сучасних умовах зростає роль сім'ї у життєзабезпеченні та вихованні дітей, їх оздоровленні і лікуванні, отриманні освіти і спеціальності, але нічого не сказано про формування громадянської та національної свідомості, духовного прагнення реалізації можливостей у певній галузі діяльності на благо всієї держави, народу України. Тобто все це призводить до того що знижується значимість суспільства в житті окремої людини та зростає індивідуалізм, про що свідчать також результати дослідження стосовно ціннісних орієнтирів сучасної молоді. Зростає покоління дітей, батьки яких наприкінці ХХ століття опинились, так би мовити, у двоякій ситуації: з одного боку, це покоління ще виховувалось на «старих» засадах; а з іншого – в доросле життя воно вступало за нових умов, які вимагали відмови від багато чого засвоєного раніше, вимагали ресоціалізації. Це покоління батьків які формулювали свої цінності в умовах тотальної інноватизації суспільства, трансформації соціальної системи та відсутності суспільно прийнятих ціннісних орієнтирів. Молоде покоління сьогодні успадковує, засвоює та трансформує цінності кризового суспільства, яке перебуває у стані постійного реформування. Відсутність державного замовлення на формування у молоді в рамках сім'ї громадянської та національної свідомості, соціальної відповідальності, соціального визнання та соціальної компетентності приводить до того, що в ціннісних орієнтирах молоді сьогодні переважають особистісні пріоритети, сім'я, друзі, житлові умови, робота, власне здоров'я. Це важлива тенденція, що характеризує зміни ціннісних орієнтацій молоді, - відверта перевага індивідуалізму, акцент на особистісно-сімейних інтересах. Якщо раніше такі цінності, як «повага оточуючих», «хороші стосунки в колективі», «повага інших» посідали перші місця в ієрархії цієї вікової групи, то нині – зовсім інша ситуація. Високо цінується тільки те, що безпосередньо пов'язане з індивідом, а не з колективом чи суспільством. Це свідчить, що значимість суспільства в житті окремої людини значно зменшилась, а індивідуалізм значно збільшився. Хоча суспільно-політична ситуація в країні стрімко змінюється, а молодь є найбільш мобільною групою, та не торкаючись базових цінностей, а також визнаючи тенденцію індивідуалізації ціннісних орієнтирів, необхідно зауважити що такі цінності як свобода та гідність в деякий час мали змогу бути домінуючими в рейтингу цінностей сьогоднішньої молоді. Але ж для більшості молоді стійким базисом існування є особистісне життя й індивідуалістські цінності. Сьогоднішні молоді люди (особливо це стосується півдня та сходу України) перебувають у двічі екстремальних умовах: зміни в соціально-економічному, суспільно-політичному складі супроводжуються кризою ідентичності та кризою ціннісних орієнтирів. Молоді доводиться самій вирішувати, що цінніше – збагачення будь-якими засобами, чи набуття високої кваліфікації, що забезпечує можливість адаптуватися до бистроплинних змін, які відбуваються у державі.

В рамках соціально-психологічного дослідження «Девіація в житті сучасної молоді Запорізької області» досліджувалися ціннісні орієнтації молоді. Дослідження проводилося у 2010 році. Вибірка складала 909 анкет з яких 426 хлопців та мужчин та 483 дівчат та жінок віком 14-35 лет. Вибірка квотирована по полу, віку, місту проживання, роду занять, рандомизирована, гніздова, у гнізді суцільна. В дослідженні, ціннісні орієнтири молоді, вивчалися за допомогою запитань: «Що на Вашу думку, для вас представляє найбільшу цінність у житті?», «Добре життя, це...?».

Аналіз отриманих результатів дозволяє зробити наступні висновки (діаграма 2). Самим цінним для молоді є здоров'я, причому воно однаково важливо як для юнаків (50,7%) так і для дівчат (51,4%).

У м. Запоріжжі, як і в багатьох інших індустріальних центрах України здоров'я важко досягти, тому має високий рівень цінності. Друге місце серед цінностей у жінок посідає сім'я та виховання дітей (39,8%), у мужчин на другому місці така цінність сьогодні як вміння добре заробляти (41,1%). Сім'я та виховання дітей займає третє місце серед ціннісних орієнтирів хлопчиків та молодих мужчин (30,1%). Що стосується жінок то для них майже однакове значення має можливість самовдосконалюватись (25,3%) та добре заробляти (25,9%). Тобто дівчата більш орієнтовані на сім'ю, а хлопці в більшій мірі ніж дівчата орієнтовані на матеріальні блага.

Позитивним моментом у структурі ціннісних орієнтирів сучасної молоді можна вважати орієнтацію на саморозвиток. Понад 20% молоді вважають його важливим для себе. Негативним моментом можна також вважати то, що чесна праця (7,9%) і повага оточуючих (7,4%) відтісна у кінець списку.

Дещо відрізняються ціннісні орієнтири сільських і міських мешканців. Для перших здоров'я більш цінне (63%), ніж для других (53%).

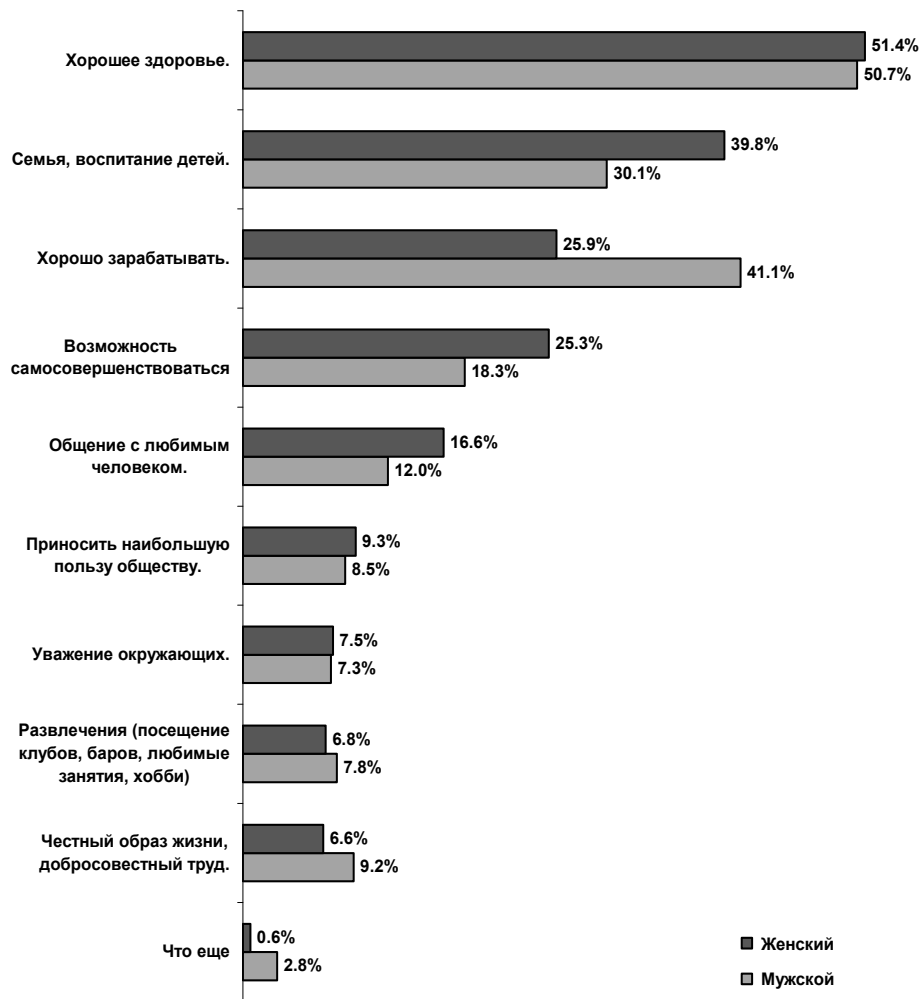

Рис. 2. Діаграма структури ціннісних орієнтацій молоді Запорізької області в залежності від статі

Цікаві також вікові відмінності в ціннісних орієнтаціях молоді. Для наймолодших (14-16 років) більше, ніж для інших, важливі свобода, творчість і, як не дивно здоров'я. Для 26-35 літніх юнаків та дівчат важливі здоров'я і сім'я, виховання дітей, а для 21-25 літньої молоді питання хорошого заробітку і спілкування з коханою людиною є більш актуальним, ніж для інших вікових груп.

Спираючись на ціннісні орієнтири молодь формує представлення про «добре життя», асоціює його з дружньою родиною, дітьми (52,7%), матеріальним забезпеченням (51,4%) та здоров'ям (26,5%) (діаграма 3).

Але цікавим залишається той факт, що матеріальне забезпечення що асоціюється з добрим життям не є синонімом легкої добре оплачуваної роботи (13,8%), та чесним трудом (8,1%). Тобто для молоді «добре життя» це матеріальне забезпечення, але не завжди труд та праця.

Отже, для більшої третини молодих людей сім'я та виховання дітей представляє найбільшу цінність у житті. А кожна друга молода людина асоціює «добре життя» з дружньою родиною та дітьми.

Рис. 3. Діаграма структури життєвих цінностей молоді Запорізької області

Але ж якщо розглядати та аналізувати окремо сімейні та дітородні орієнтири як базові цінності молоді сьогодення, то дуже помітно, що найважливіша цінність для молоді є сім'я, а дітородні цінності розглядаються як те що робить сім'ю повноцінною (64%), являє собою смисл життя батьків (47%) та з'єднує родину (41%). І лише 34% вважають, що діти це основний сенс сімейного життя (діаграма 4).

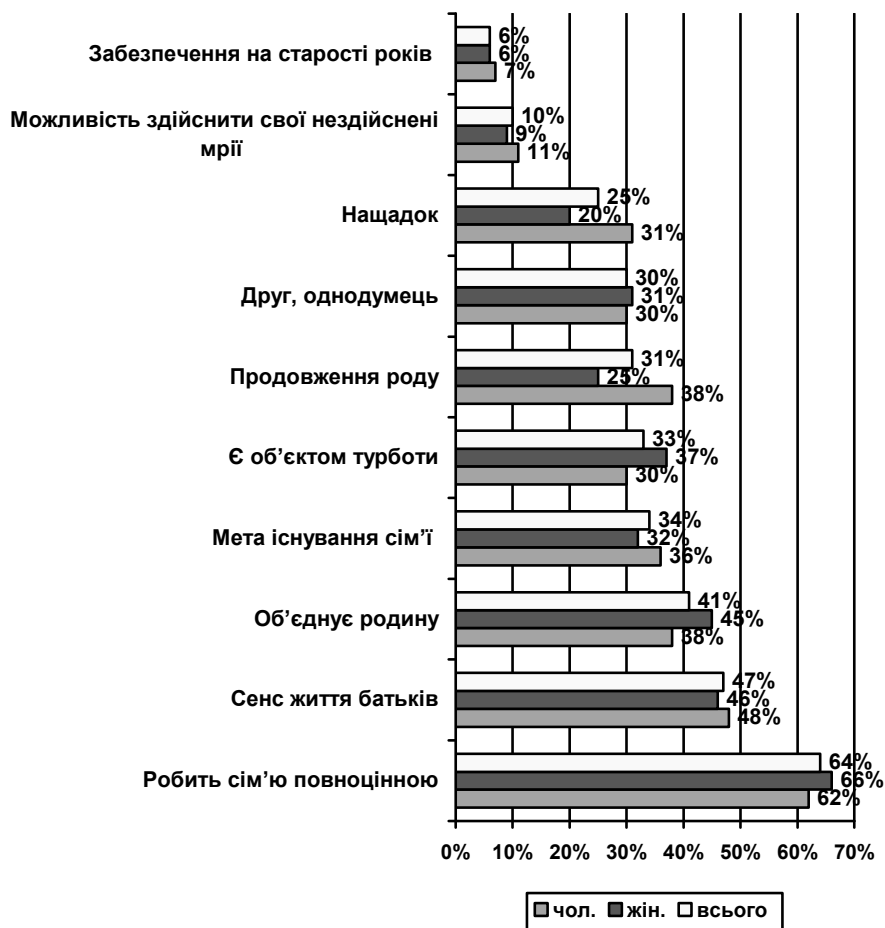

Рис. 4. Діаграма розподілу відповідей на запитання «Яку роль відіграє дитина у вашій родині?»

Аналізуючи особливості уявлення юнаків та дівчат про сімейні ролі за результатами ще одного соціально-психологічного дослідження «Проблема гендерної рівності в Запорізькій області: соціально-психологічний аспект», в якому досліджувались структура і зміст гендерних установок та стереотипів у відношенні сімейних ролей та інтенсивність цих установок, не можна не помітити розрізнення ролей дружини-матері, чоловіка-батька, що засвідчують результати контент-аналізу вербальних реакцій на незавершене речення «Чоловік у сім'ї...», «Жінка у сім'ї...».

Майже на останніх місцях з найменшою кількістю відповідей знаходиться роль батька (1% і хлопці та дівчата), та роль матері (1% відповіді хлопців, 4%- відповіді дівчат). Тобто лише 1% сімейної молоді вважає що чоловік у сім'ї це перш за все батько і трохи більше 2% сімейної молоді вважає, що жінка у сім'ї це перш за все матір (таблиця 1, 2).

Таблиця 1

Результати конвент-аналізу вербальних реакцій на незавершене речення «Чоловік у сім'ї...»

Відповіді дівчат	частоти	%	Відповіді хлопців	частоти	%
Всього голова	44	60%	Всього голова	39	52%
Головний	40	55%	Голова	36	49%
Бог	1	1%	Пастор	1	1%
Слово	1	1%	Розпорядник	1	1%
Командир	1	1%	Порядок	1	1%
Політик	1	1%			

Продовження табл. 1

Відповіді дівчат	частоти	%	Відповіді хлопців	частоти	%
Всього опора	15	21%	Всього опора	12	15%
Опора	10	14%	Опора	6	8%
Помічник	2	3%	Поміч	1	1%
Впевненість	1	1%	Захист	4	5%
Основа	1	1%	Виконувач	1	1%
Підтримка	1	1%			
Всього хазяїн	9	12%	Всього хазяїн	9	12%
Хазяїн	9	12%	Хазяїн	9	12%
Всього здобувач	13	19%	Всього здобувач	11	15%
Здобувач	9	12%	Здобувач	8	11%
Захисник	3	4%	Годівник	3	4%
Годівник	2	3%			
Друг	2	3%			
Коханець	1	1%			
Партнер	1	1%			
Всього батько	1	1%	Всього батько	1	1%
Батько	1	1%	Батько	1	1%
Всього складова сім'ї	3	4%	Всього складова сім'ї	3	4%
Рівноправний член	1	1%	Рівноправний член	1	1%
Складова сім'ї	1	1%	0,5 сім'ї	1	1%
Повноцінна сім'я	1	1%	Повноцінна сім'я	1	1%

Таблиця 2

Результати конвент-аналізу вербальних реакцій на незавершене речення «Жінка у сім'ї...»

Відповіді дівчат	частоти	%	Відповіді хлопців	частоти	%
Хазяйка	23	32%	Хазяйка	20	27%
Хазяйка	23	32%	Хазяйка	20	27%
Опора	14	19%	Опора	14	19%
Шия	10	14%	Шия	10	14%
Підтримка	3	4%	Опора	3	4%
Опора	1	1%	Тил	1	1%
Голова	9	12%	Голова	2	3%
Голова	5	7%	Голова	3	3%
Генерал	1	1%	Мати	1	1%
Рушійна сила	1	1%	Мати	1	1%
Двигун	1	1%	Частка сім'ї	5	6%
Мудрість	1	1%	Партнер	1	1%
Витрачає гроші	1	1%	Частка сім'ї	1	1%
Мати	3	4%	Рівноправний член	1	1%
Мати	3	4%	Повноцінна сім'я	1	1%
Частка сім'ї	10	14%	0,5 сім'ї	1	1%
Партнер	1	1%	Берегиня	20	27%
Частка сім'ї	5	6%	Берегиня	11	14%
Рівноправний член	3	4%	Затишок	6	8%
Додаток	1	1%	Тепло	1	1%
Берегиня	28	37%	Будівник	1	1%
Берегиня	22	30%	Порядок	1	1%
Створює затишок	4	5%	Любов	4	5%
Турботлива	2	3%	Любов	1	1%

Відповіді дівчат	частоти	%	Відповіді хлопців	частоти	%
Краса	5	7%	Чарівниця	1	1%
Краса	1	1%	Гармонія	1	1%
Ласка	1	1%	Друг	1	1%
Ангел	1	1%	Домогосподарка		
Кохає чоловіка	1	1%	Готує	1	1%
Кульмасовий сектор	1	1%	Лікує	1	1%

У дослідженні взяли участь 75 сімейних пар у віці до 35 років. Всього у двох етапах дослідження взяли участь 300 осіб, жителі міст, сіл та селищ Запорізької області. Дослідження проводилося у 2010 році.

Висновки. Незважаючи на те що кожна друга молода людина асоціює «добре життя» з дружною родиною та дітьми, та для більшої третини молодих людей сім'я та виховання дітей представляє найбільшу цінність у житті, інститут сім'ї по відношенню до своїх соціальних функцій перебуває в досить напруженому стані. Також можна стверджувати, що сімейні цінності серед молоді мають велику перевагу над дітородними. Тобто певні функції сім'ї, які мають велике соціальне значення (репродуктивна функція та виховна) поступаються місцем іншим функціям (господарсько-побутовій, економічній, емоційній, сексуальній та іншим) і саме тут постає важливе питання, що виконання сім'єю своїх функцій має велике значення не лише для членів сім'ї, але і для суспільства в цілому.

Тому говорячи про формування громадянської та національної свідомості молоді, її прагнення до реалізації своїх можливостей на благо всієї держави, необхідно забезпечити існування загальноприйнятих та добре всім відомих соціальних орієнтирів та цінностей, за передачу яких наступним поколінням відповідає сім'я.

Саме тому важливо зрозуміти як саме молодь уявляє собі сімейні стосунки, як сприймає ролі батьків, який саме образ сім'ї сьогодні перебуває в уявленнях підлітків та молоді.

Література

1. Сорокин П. Система социологии. М.1989. - С.126
2. Щепанский Я. Элементарные понятия в социологии. М. 1969. – С.182
3. Харчев А.Г. Брак и семья в СССР. М.: Мысль. 1979. – С.75.

References

1. Sorokin P. Sistema sociologii. M.1989. - S.126
2. Shhepan'skij Ja. Jelementarnye ponjata v sociologii. M. 1969. – S.182
3. Harchev A.G. Brak i sem'ja v SSSR. M.: Mysl'. 1979. – S.75.

Склярук А.В.

СЕМЕЙНЫЕ И ДЕТОРОДНЫЕ ОРИЕНТИРЫ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ

В статье приведены некоторые результаты исследований, касающиеся ценностных ориентиров молодежи, семейных и детородных ценностей современной молодежи, восприятие молодежью родительских ролей. Указано, что семейные ориентиры имеют значительное преимущество над детородными. Замечено, что функции семьи, имеющие большое социальное значение (репродуктивная функция и воспитательная) уступают место другим функциям (хозяйственно-бытовой, экономической, эмоциональной, сексуальной и другим). Доказывается, что выполнение семьей ее функций имеет большое значение не только для членов семьи, но и для общества в целом. Источников - 3.

Ключевые слова: семейные ценности молодежи, функции семьи, родительские роли, проблемная семья, ценностные ориентиры молодежи.

Sklyaruk A.V.

FAMILY AND CHILDBEARING LANDMARKS OF MODERN YOUTH

The paper presents some results of studies on values-based youth, family and reproductive values of today's youth, youth perceptions of parental roles. Indicated that family orientation have a significant

advantage over generative. Observed that the functions of the family, having a great social significance (reproductive function and educational) give way to other functions (of household, economic, emotional, sexual and other). It is proved that the performance of its functions family is of great importance not only for the family members, but also for society as a whole. Sources - 3.

Key words: family values youth, family functions, parental roles, family problem, values of young people.

Склярук Анастасія Володимирівна – кандидат психологічних наук, докторант Інституту соціальної та політичної психології, м. Київ.

УДК 159.9

Соловійов О.М.

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ

У статті розглянуто питання формування ціннісно-смыслової сфери особистості та чинники, які її характеризують та обумовлюють. Проаналізовано основні підходи до визначення поняття “ціннісно-смыслова сфера” та її роль у індивідуальному розвитку людини. Досліджено ступінь залежності ціннісно-мотиваційних орієнтацій особистості від гендеру. Наведено результати вивчення структурно-рівневих та гендерних особливостей, а також ієрархія у ціннісно-смысловій сфері особистості.

Ключові слова: індивідуально-психологічні особливості, ціннісно-мотиваційна орієнтація, ціннісно-смыслова сфера, гендер.

Постановка проблеми. На початку нового тисячоліття формування цінностей здійснюється в складних соціально-економічних, соціально-політичних, соціально-культурних умовах. З одного боку, цінності – це культурні досягнення і природні явища, що мають значення для життєдіяльності людини. З іншого, духовні соціокультурні регулятиви вищого порядку [3, с. 74 - 77].

Моральні цінності, здоров'я, розум, успішність та інше – це базові характеристики, які будуть цінними для більшості народів. Ці характеристики складаються в процесі освоєння культури, норм суспільства і визначаються поняттям базова культура особистості.

Її можна представити, на думку Н. Ф. Голованової, як систему наступних напрямків:

- моральна культура (виховання ставлення до життя і до людини як до безумовних цінностей);
- фізична культура (прийняття здоров'я як життєвої цінності);
- пізнавальна культура (розвиток пізнавальних можливостей особистості і придбання певного обсягу необхідної інформації, освоєння проблемного мислення);
- культура праці і економічна культура (цінність творчості, подолання життєвих труднощів, служіння своєю працею людям);
- цивільна і правова культура (виховання ціннісного ставлення до своєї Батьківщини, її культури, мови, традицій, усвідомлення своєї відповідальності за її долю);
- естетична культура (забезпечує можливості задоволення її художніх та естетичних потреб).

В даний час **актуальність проблеми** визначається активністю досліджень різних характеристик структури ціннісних орієнтацій: ієрархічність, співвідношення цілей і засобів, значущого і відносно незначущого, позитивно-негативна асиметрія, монотиповість-політиповість структури цінностей, гармонійність-дисгармонійність системи ціннісних орієнтацій, проясненість-розмитість цінностей та ін. [2, с. 29].

До системи напрямів базової культури особистості необхідно включити і гендерну культуру. Це накопичені певним суспільством, особистістю гендерні цінності, які поширені на всі сфери діяльності людини. Гендерними цінностями сучасного суспільства можна назвати: рівні права і можливості чоловіків і жінок; адекватне розуміння культурно-історичної ролі чоловіків і жінок; адекватне сприйняття становища чоловіків і жінок у сучасному суспільстві; гуманізація гендерних відносин; взаємоповага і самоповага; взаєморозуміння; безоціночне ставлення (діяльність і жінок, і чоловіків важлива в рівній мірі); партнерські стосунки в сім'ї.